

Національний університет цивільного захисту України

Кафедра публічного управління
у сфері цивільного захисту

О. А. Мельниченко

**ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ВЛАДИ
В УКРАЇНІ**

Методичні вказівки та завдання

Харків – 2016

Друкується за рішенням
Вченої ради факультету цивільного захисту
НУЦЗУ
Протокол від 29.08.2016 р. № 12.

Навчальне видання

Рецензент:

А. О. Дегтяр – д.держ.упр., проф., завідувач кафедри менеджменту і адміністрування Харківської державної академії культури;

Н. Є. Муромець – д.е.н., проф., завідувач кафедри туризму Харківського торговельно-економічного інституту Київського національного торговельно-економічного університету.

Мельниченко О. А.

Територіальна організація влади в Україні: методичні вказівки та завдання / О. А. Мельниченко. Харків: ФО-П Леонов Д.С., 2016. – 14 с.

Методичні вказівки підготовлено та виконано в повній відповідності до програми навчальної дисципліни "Територіальна організація влади в Україні", який вивчається студентами денної та заочної форм навчання за напрямом підготовки 074 "Публічне управління та адміністрування".

МЕЛЬНИЧЕНКО Олександр Анатолійович

ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Методичні вказівки та завдання

Підписано до друку 05.09.2015. Формат 60 x 84^{1/16}. Гарнітура тип Таймс.
Папір офсетний. Друк різнографія. Умов. друк. арк. 0,55. Тираж 100 прим.

Віддруковано з оригінал-макета у друкарні
ФО-П Леонов Д.С.
61023, м. Харків, вул. Весніна, 12, тел. (057) 717-28-80.

© О. А. Мельниченко, 2016

© НУЦЗУ, 2016

50. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.
51. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 09 грудня 2010 р. № 1085. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.
52. Про органи самоорганізації населення: Закон України від 11 липня 2001 р. № 2625-III. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.
53. Про схвалення Концепції Державної цільової програми сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 лютого 2010 р. № 121-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.
54. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.

ЗАГАЛЬНІ ВКАЗІВКИ

Навчальна дисципліна "Територіальна організація влади в Україні" належить до нормативних дисциплін у системі підготовки магістрів за напрямом підготовки 074 "Публічне управління та адміністрування".

Мета: формування у студентів системи сучасних знань щодо територіальної організації влади в Україні, вироблення навичок застосування основних методів управління територією, механізму взаємодії місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Завдання:

– одержати знання з теоретичних й організаційно-правових засад регіонального управління та місцевого самоврядування, основних напрямів державної регіональної політики, становлення та розвитку регіонального управління і системи місцевого самоврядування в Україні;

– засвоїти функції та повноваження органів територіального управління;

– опанувати форми та методи регіонального управління для аналізу та вирішення місцевих і регіональних проблем, практичному використанню законодавчих актів;

– здобути навички діяльності державних службовців місцевих органів виконавчої влади та посадових осіб органів місцевого самоврядування щодо реалізації їх функцій і повноважень та завдань стосовно надання якісних послуг населенню.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

– методологію територіального управління: основні категорії понятійного апарату територіальної організації влади в Україні, закони, закономірності та принципи територіального управління;

– напрями й механізми формування регіональної політики та політики органів місцевого самоврядування,

– сучасні підходи до адміністративно-територіального реформування організації влади та місцевого самоврядування;

- матеріально-фінансову основу забезпечення територіального розвитку;
- організаційно-правові аспекти впровадження системи управління якістю в територіальних органах влади;

вміти:

- розробляти пропозиції щодо удосконалення чинної нормативно-правової бази з регіонального управління та місцевого самоврядування;
 - формулювати практичні рекомендації органам державної влади й місцевого самоврядування щодо покращення діяльності;
 - виробляти пропозиції щодо організаційної структури територіальних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, визначати їх взаємовідносини, повноваження, механізми їх передачі;
 - визначати шляхи та методи удосконалення структури органів місцевого самоврядування, політико-правові проблеми управління регіонами та населеними пунктами;
 - формувати взаємовідносини центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.
- володіти навичками: продукт;*
- аналізу процесів становлення місцевого самоврядування та його елементів;
 - застосування форм і методів регіонального управління та місцевого самоврядування;
 - прийняття відповідних управлінських рішень.

Методи контролю

Для визначення рівня засвоєння слухачами навчального матеріалу використовуються такі методи оцінювання знань:

- поточний – усні та письмові опитування впродовж семінарських занять, репрезентація результатів роботи в малих групах (≤ 30 балів);
- додатковий – написання і захист творчої роботи (≤ 30 балів);
- кінцевий – модульний контроль (≤ 40 балів).

- Концепція державної регіональної політики: Указ Президента України від 25 травня 2001 р. № 341. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.
- Податковий кодекс України: від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.
- Про асоціації органів місцевого самоврядування: Закон України від 16 квітня 2009 р. № 1275-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.
- Про військово-цивільні адміністрації: Закон України від 27 січня 2015 р. № 1855. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=53705.
- Про державну службу: Закон України від 16 грудня 1993 р. № 3723-XII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.
- Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 6 вересня 2005 р. № 2806-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.
- Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11 вересня 2003 р. № 1160-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.
- Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року Постанова Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. № 1158. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.
- Про затвердження Програми запровадження системи управління якістю в органах виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 травня 2006 р. № 614. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.
- Про затвердження рекомендаційних переліків управлінь, відділів та інших структурних підрозділів місцевих державних адміністрацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 серпня 2007 р. № 996. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.
- Про затвердження Типового положення про територіальні органи міністерства та іншого центрального органу виконавчої влади: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 р. № 563. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.
- Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.

25. Мельниченко О. А. Управління структурними зрушеннями: підручник. Харків: Оберіг, 2013. 300 с.
26. Місцеве самоврядування та державне управління: конституційно-правові основи співвідношення та взаємодії: монографія / В. І. Борденюк. Київ: Парламенське вид-во, 2007. 576 с.
27. Місцеве самоврядування: пошуки та здобутки : зб. матеріалів і документів / за ред. М. Пухтинського, О. Власенка. Київ: Атіка, 2007. 896 с.
28. Ольшанський О. В. Управління місцевим господарством: механізм удосконалення: монографія. Харків: Константа, 2008. 158 с.
29. Організаційні засади функціонування місцевого самоврядування в Україні / Ю. О. Куц, С. В. Болдирєв. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2004. 180 с.
30. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: підручник / за ред. В. В. Ковалевського, О. Л. Михайлюк, В. Ф. Семенова. 7-ме вид., стер. Київ: Знання, 2005. 350 с.
31. Територіальне управління: проблеми, рішення, перспективи: монографія / [кол. авт.]; за заг. ред. В. В. Корженка. Харків: Вид-во ХРІДУ НАДУ "Магістр", 2004. 216 с.
32. Управління сучасним містом: підручник / за ред. В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. Київ: Вид-во НАДУ, 2008. 632 с.
33. Якісні управлінські послуги – головна умова підвищення довіри населення до органів влади / Ю. О. Куц, С. В. Краснопорова. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2006. 192 с.

Інформаційні ресурси

34. Бюджетний кодекс України: від 8 липня 2010 р. № 2456-VI. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.
35. Деякі питання структури місцевих державних адміністрацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 травня 2006 р. № 736. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.
36. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. Харків: Олант, 2002. 48 с.
37. Концепція адміністративної реформи в Україні: Указ Президента України від 22 липня 1998 р. № 810. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Національна шкала	Шкала ECTS	Рейтингова оцінка, бали
5 – відмінно	A – відмінно	90 – 100
4 – добре	B – дуже добре	84 – 89
	C – добре	75 – 83
3 – задовільно	D – задовільно	68 – 74
	E – достатньо	60 – 67
2 – незадовільно	FX – незадовільно (<i>можливість повторного складання</i>)	35 – 59
не допущений	F – незадовільно (<i>потрібне повторне вивчення навчальної дисципліни</i>)	1 – 34

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЛАДИ

- 1.1. Територіальна організація влади в Україні: загальна характеристика
- 1.2. Теоретичні основи територіального управління
- 1.3. Специфіка організації влади на різних територіях
- 1.4. Функції та повноваження органів територіального управління

Тема 2. СИСТЕМА ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

- 2.1. Місцеві державні адміністрації
- 2.2. Територіальні органи центральних органів виконавчої влади
- 2.3. Державна регіональна політика

Тема 3. МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

- 3.1. Конституційно-правові засади місцевого самоврядування
- 3.2. Компетенції та повноваження органів місцевого самоврядування в Україні
- 3.3. Ресурсне забезпечення місцевого самоврядування

Тема 4. РОЗВИТОК ТЕРИТОРІЙ

- 4.1. Складові розвитку територій
- 4.2. Методики оцінювання розвиненості територій
- 4.3. Розвиненість регіонів України
- 4.4. Державна регіональна політика
- 4.5. Забезпечення збалансованого розвитку територій

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

1. Територіальна організація влади в Україні: загальна характеристика.
2. Специфіка організації влади на різних територіях.
3. Функції та повноваження органів територіального управління.
4. Місцеві державні адміністрації.
5. Територіальні органи центральних органів виконавчої влади.
6. Державна регіональна політика.
7. Конституційно-правові засади місцевого самоврядування.
8. Сучасна система місцевого самоврядування в Україні.
9. Ресурсне забезпечення місцевого самоврядування.
10. Диспропорції розвитку територій.
11. Впровадження системи управління якістю в територіальних органах влади.
12. Забезпечення збалансованого розвитку територій.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) є видом позааудиторної індивідуальної роботи слухача навчального, навчально-дослідницького чи проектно-конструкторського характеру, яке використовується в процесі вивчення програмного матеріалу навчального курсу і завершується складанням підсумкового екзамену чи заліку.

17. Кучабський О. Адміністративно-територіальна організація України: теорія, методологія, механізм становлення: монографія. Львів: Вид-во ЛРІ-ДУ НАДУ, 2010. 316 с.
18. Мамонова В. В. Управління місцевим бюджетом і фінансами: навчальний посібник. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2012. 224 с.
19. Мельниченко А. А. Диспропорции развития территорий как объект государственной структурной политики // Проблемы и перспективы модернизационного развития славянских государств в современных условиях: материалы III Славянского форума, 27–29 сентября 2012 г. В 2-х т. / под общ. ред. В. Ф. Ницевича, О. П. Овчинниковой. Орел: Изд-во ОФ РАН-ХиГС, 2012. Т. 1. С. 76–80.
20. Мельниченко О. А., Шевченко А. С. Методичні особливості оцінювання розвитку міст як результату регуляторного впливу держави // Теорія та практика державного управління: зб. наук. пр. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2011. № 3. С. 312–320.
21. Мельниченко О. А. Перспективи розвитку сільських територій та підвищення добробуту селян // Ринкові трансформації та економічний механізм підвищення ефективності підприємств аграрного сектора: матеріали міжнар. наук. конф., 8–9 жовтня 2009 р. Харків: Вид-во ХНАУ, 2009. С. 203–205.
22. Мельниченко О. А., Шевченко А. С. Перспективні напрями розвитку міст в Україні: державно-управлінський вимір // Механізми державного регулювання економічних відносин в умовах глобалізації: монографія / [кол. авт.]; за заг. ред. М. А. Латиніна. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2011. С. 159–167.
23. Мельниченко О. А. Сільські території: проблеми та перспективи їх вирішення // Проблеми та перспективи розвитку менеджменту сучасних підприємств: матеріали Всеукр. наук.-пр. інтернет-конф. (Полтава, 29 жовтня 2014 р.). Полтава: Вид-во ТОВ НВП "Укрпромторгсервіс", 2014. С. 79–81.
24. Мельниченко О. А. Типи територій та механізми державного регулювання їх розвитку // Актуальні проблеми та перспективи розвитку публічного управління: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. уч., 25 жовтня 2013 р. Одеса: Вид-во ОРІДУ НАДУ, 2013. С. 46–47.

4. Основи місцевого самоврядування: науково-практичний посібник / [кол. авт.]; за заг. ред. В. М. Олуйка. Хмельницький: ЦППК, 2008. 730 с.
5. Публічна адміністрація в Україні: становлення та розвиток / за заг. ред. А. В. Толстоухова, Н. Р. Нижник, Н. Т. Гончарук. Донецьк: Моноліт, 2010. 400 с.
6. Регіонально-адміністративний менеджмент: навчальний посібник / [кол. авт.]; за заг. ред. В. В. Мамонової. Харків: Вид-во ХарPI НАДУ "Магістр", 2010. 188 с.

Допоміжна

7. Актуальні проблеми становлення та розвитку місцевого самоврядування в Україні / В. О. Антоненко, В. В. Кравченко, О. В. Батанов та ін. Київ: Атіка, 2007. 864 с.
8. Бабаєв В. М. Управління міським господарством: теоретичні та практичні аспекти. Харків: Вид-во ХарPI НАДУ "Магістр", 2004. 204 с.
9. Безверхнюк Т. М., Саханенко С. Є., Топалова Е. Х. Європейські стандарти врядування на регіональному рівні: монографія; за заг. ред. Т. М. Безверхнюк. Одеса: Вид-во ОРІДУ НАДУ, 2008. 276 с.
10. Безверхнюк Т. М. Ресурсне забезпечення регіонального управління: теоретико-методологічні засади: монографія. Одеса: Вид-во ОРІДУ НАДУ, 2009. 318 с.
11. Дробот І. О. Гарантування місцевого самоврядування в Україні: теоретико-методологічний аспект: монографія. Львів: Вид-во ЛРІДУ НАДУ, 2010. 312 с.
12. З історії реформ адміністративно-територіального устрою України, 1997–2009 роки / А. Ткачук, Р. Ткачук, Ю. Ганущак. Київ: Леста, 2009. 128 с.
13. Камінська Н. В. Місцеве самоврядування. Теоретико-історичний і порівняльно-правовий аналіз: підручник. Київ: КНТ, 2010. 232 с.
14. Керецман В. Ю. Державне регулювання регіонального розвитку: теоретичні аспекти: монографія. Київ: Вид-во УАДУ, 2002. 188 с.
15. Королук Ю. Г. Механізми управління розвитком регіональних систем: монографія. Київ: Терно-граф, 2011. 344 с.
16. Коротич О. Б. Державне управління регіональним розвитком України: монографія. Харків: Вид-во ХарPI НАДУ "Магістр", 2006. 220 с.

Мета ІНДЗ – самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи.

ІНДЗ – це завершена теоретична або практична робота в межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, отриманих у процесі лекційних, семінарських, практичних та лабораторних занять, охоплює декілька тем або зміст навчального курсу в цілому.

Структура ІНДЗ:

- вступ – зазначається тема, мета та завдання роботи та основні її положення;
- теоретичне обґрунтування, виклад базових теоретичних положень, законів, принципів, алгоритмів тощо, на основі яких виконується завдання;
- вказуються і коротко характеризуються методи роботи при виконанні практичних, розрахункових та інших видів робіт;
- основні результати роботи та їх обговорення – подаються статистичні або якісні результати роботи, схеми, малюнки, моделі, описи, систематизована реферативна інформація та її аналіз тощо;
- висновки;
- список використаних джерел.

Етапи виконання ІНДЗ:

1. Вибір об'єкта дослідження.
2. Постановка задачі дослідження.
3. Опис та оцінка досягнутих результатів.
4. Оцінка значущості параметрів та їх взаємозв'язку.
5. Вибір джерел інформації та організація роботи з ними.
6. Збір й аналіз інформації.
7. Оформлення творчої роботи.

Вимоги до оформлення творчої роботи

Текст творчої роботи потрібно друкувати або писати з одного боку паперу білого аркуша формату А4 (210 x 297 мм), додержуючись таких розмірів берегів: верхній та нижній – 20 мм, лівий – 30 мм, правий – 10 мм. На одній сторінці повинно бути 30 рядків тексту. Шрифт *Times New Roman*, кегль 14, з відстанню між рядками 24 пункти. Усі сторінки (починаючи зі вступу) нумеруються послідовно арабськими цифрами.

Список використаних джерел подається в алфавітному порядку. Посилання на бібліографію позначаються відповідними цифрами у квадратних дужках.

Порядок подання та захист ІНДЗ:

1. Звіт про виконання ІНДЗ подається у вигляді реферату з титульною сторінкою стандартного зразка й внутрішнім наповненням із зазначенням усіх позицій змісту завдання (за обсягом до 10 арк.).

2. ІНДЗ подається викладачу, який читає лекційний курс з даної дисципліни та приймає залік, не пізніше ніж за 2 тижні до заліку.

3. Захист ІНДЗ відбувається на одному із семінарських занять, де студент репрезентує основні результати дослідження (до 5 хв.) та відповідає на питання за даною проблематикою.

4. Оцінка за ІНДЗ є обов'язковим компонентом іспитової оцінки і враховується при виведенні підсумкової оцінки з навчальної дисципліни.

Тематика ІНДЗ:

1. Суспільно-географічне макрорайонування в Україні.
2. Загальнонаукові орієнтири територіальної організації влади.
3. Теоретичні основи адміністративно-територіального устрою країни.
4. Концепції реалізації адміністративно-територіальної реформи: переваги та недоліки.
5. Структурно-функціональний аналіз територіальної організації влади України.
6. Узагальнення світового досвіду до територіальної організації влади.
7. Державна політика й місцеве самоврядування.
8. Концепції місцевого самоврядування: порівняльний аналіз.
9. Сучасна система місцевого самоврядування в Україні: стан і перспективи.
10. Інститут делегування повноважень у системі територіальної організації влади.
11. Розмежування функцій й взаємодія місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.
12. Історичні основи місцевого самоврядування.
13. Місцеве самоврядування в Україні: сучасні проблеми.
14. Ресурсне забезпечення місцевого самоврядування.
15. Державний контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування.

16. Міжнародні стандарти місцевого самоврядування: реалізація в українському законодавстві.
17. Формування виконавчих органів місцевого самоврядування: проблеми та шляхи їх вирішення.
18. Комунальна власність як матеріальна основа місцевого самоврядування.
19. Лобіювання інтересів місцевого самоврядування.
20. Проблеми становлення методології управління територіями.
21. Методи управління територіальним розвитком.
22. Державна політика щодо стимулювання розвитку регіонів.
23. Державна регіональна політика: сучасні пріоритети.
24. Державне регулювання розвитку депресивних територій.
25. Державне регулювання розвитку міст.
26. Державне регулювання розвитку сільських територій.
27. Державне регулювання нівелювання диспропорцій розвитку територій.
28. Регіональний розвиток в умовах глобалізації.
29. Транскордонне співробітництво в контексті євроінтеграції України.
30. Регіональні та міжрегіональні кластери в територіальному розвитку.
31. Агентства регіонального розвитку як елементи публічно-громадського партнерства в управлінні територіями.
32. Управління якістю у місцевих органах влади: досвід і перспективи.
33. Покращення якості управлінських послуг: методи та інструменти.
34. Актуальні проблеми реалізації Державної стратегії регіонального розвитку.
35. Роль прогнозування в територіальному управлінні.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова:

1. Куц Ю. О., Мамонова В. В. Територіальна організація влади в Україні. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2013. 212 с.
2. Лазор О. Д., Лазор О. Я., Чемерис А. О. Територіальна організація влади в Україні: навчальний посібник. Київ: Дакор, 2007. 576 с.
3. Мамонова В. В. Методологія управління територіальним розвитком: монографія. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2006. 196 с.